

KRONIKK & DEBATT

KRONIKK:

E-post:
kronikk@klassekampen.no
Maks 6000 teikn inkludert
mellomrom. Legg ved
portrettfoto.

Tollef Mjaugedal
tollefm@klassekampen.no
Kronikk- og debattredaktør

DEBATT:

E-post:
debatt@klassekampen.no
Innlegg over 3000 teikn kan
bli korta ned. Legg ved
portrettfoto.

Velaug H. Sælid
Velaugh@klassekampen.no
Redaksjonssekretær

Klassekampen honorerer normalt ikkje innsendt stoff. Innsendaren si e-postadresse blir trykt med mindre innsendaren reserverer seg mot dette. For Klassekampen sine generelle vilkår for publisering, sjå www.klassekampen.no/KK/index.php/news/home/generelle_vilkaar

DEBATT ▶

Norge må styrke organiseringen av det nasjonale vernet om menneskerettighetene.

En nasjonal institusjon?

Kjell Magne Bondevik, John Peder Egenæs, Bjørn Engesland og Mette Yvonne Larsen

KRONIKK

Sammenlignet med mange land står det bra til med menneskerettighetene i Norge. Vi har egen menneskerettighetslov som myndighetene legger stor vekt på. Et vitalt sivilt samfunn, mediene og aktive enkeltpersoner bidrar til å sette saker på dagsordenen. Vi får kritikk fra FN og Europarådet, men i mindre grad enn mange andre land og vi retter oss stort sett etter kritikken. På mange områder leverer vi utover de kravene menneskerettighetene stiller.

Like fullt konkluderte et utvalg nedsatt av Utenriksdepartementet nylig med at Norge ikke beskytter menneskerettighetene godt nok på hjemmebane. Utvalget, ledet av psykolog og medlem i FNs komité mot tortur Nora Sveaass, argumenterer for at Norge må reorganisere og styrke nasjonal institusjon for menneskerettigheter.

Det peker på at vi har sårbare grupper innenfor psykiatri, fengsel, urbefolkning, minoriteter, flyktninger og innvandrere som har behov for et sterkt vern. Vi står overfor vanskelige avveininger der ulike rettigheter må balanseres. Og vi har krevende debatter om blant annet utviklingen av vårt demokrati, integrering og om norsk næringslivs rolle i land med store menneskerettighetsproblemer.

Dagens ordning, hvor nasjonal institusjon siden 2001 har vært organisert som en del av Norsk senter for menneskerettigheter ved Universitetet i Oslo, er ikke i samsvar med de kravene som FN stiller. Ifølge FNs Paris-prinsipp må nasjonal institusjon 1) være forankret i lov og/eller grunnlov, 2) ha en uavhengig stilling i forhold til myndighetene, 3) ha en klar institusjonell stemme og 4) virksomheten må være forankret i et tett samarbeid med det sivile samfunnet, FN og andre internasjonale organisasjoner. 5) Den må også være tilgjen-

gelig for vanlige mennesker og 6) ha tilstrekkelige ressurser.

Til gjengjeld har slike institusjoner en privilegert stilling i FN i forhold til deltakelse og talerett. De siste årene har det vært sterkt fokus fra FNs side på å gjøre nasjonale institusjoner til sterke partnere. Det samme skjer i Europarådet. Dette er en utvikling som støttes av Norge.

Det er særlig i forhold til første, tredje og sjette punkt at dagens ordning svikter. Ingen betviler at universitetet er uavhengig av myndighetene, men fokuset er her på den enkelte forskers akademiske frihet og ikke på å utvikle en institusjonell stemme. Et av utvalgets funn er da også at blant folk flest er nasjonal institusjon lite kjent.

Heller ikke har Norge sørget for å etablere institusjonen ved egen lovgivning, men i en kongelig resolusjon. En egen lov, gjerne også en grunnlovsbestemmelse, vil gi institusjonen en sterk og uavhengig stilling og klarlegge dens rolle som et overordnet organ som skal sikre at de internasjonale menneskerettighetene blir fulgt.

Det er Stortinget og ikke Regjeringen som må stå fadder for en slik institusjon. Den skal ha en uavhengig og sterk faglig forankret ekspertise i forhold til regjering og departement. Det kan også Stortinget ha god bruk for når lover og politiske prioriteringer skal veies opp mot de krav menneskerettighetene stiller.

En nasjonal institusjon kan på den måten fungere som motekspertise i forhold til den omfattende ekspertisen Regjeringen har tilgang til. Da kan den bidra til å styrke det norske demokratiet og høyne kvaliteten på de beslutninger som tas.

Men da må den ha tilstrekkelig med ressurser slik at det faglige

hvor det er betydelig skepsis til internasjonal kontroll av norsk menneskerettighetspraksis hos Regjeringsadvokaten og andre tunge juridiske aktører, vil en styrket nasjonal institusjon kunne være en del av løsningen. En nasjonal institusjon med god kontakt med sivilt samfunn og folk flest vil være en god premiss- og informasjonsleverandør for de internasjonale organene. Jo bedre forståelse disse har for norske forhold, jo bedre og mer treffsikker kan deres ris og ros bli.

Norsk senter for menneskerettigheter har allerede tatt konsekvensene av utvalgets konklusjoner. Det har også Universitetet i Oslos sentrale ledelse gjort. Universitetet ønsker ikke lenger å være nasjonal institusjon, og

gjør ikke dagens norske ordning. FN ber derfor norske myndigheter om å starte en åpen og inkluderende prosess for å finne en måte å reorganisere og styrke institusjonen på.

Etter vår mening må Regjeringen nå reise spørsmålet i offentligheten, konsultere med det sivile samfunnet og invitere Stortinget til debatt om dette viktige spørsmålet.

Utvalget foreslo å etablere en kommisjon med tre medlemmer og med et faglig sterkt og mediekdyndig sekretariat. Samtidig foreslår den at institusjonen må ha et forhold til de nasjonale ombudene – Sivilombudsmannen, Barneombudet og Likestillings- og diskrimineringsombudet – som sikrer god koordinering og samvirke. Den bør ha et råd hvor de ikke-statlige organisasjonene kan komme med innspill, og spille en sentral rolle i å overvåke og forebygge brudd på menneskerettighetene i Norge. Alt dette kan vi slutte oss til.

Amnesty og Helsingforskomiteen har sendt brev om dette til Regjeringen. Men utvalgets rapport, universitetets vedtak om at nasjonal institusjon må skilles ut og FNs oppfordring om å starte en inkluderende prosess er hittil ikke blitt fulgt opp fra Regjeringens side.

Vi etterlyser derfor en debatt hvor en ser det norske vernet av menneskerettighetene i sammenheng, og som drøfter svakheter og styrker ved ulike modeller for nasjonale institusjoner. Utfordringen består i å organisere et vern som står seg over tid og som sikrer at Norge forblir en A-nasjon.

Det skjer ikke uten at Regjeringen starter en prosess hvor ulike aktører kan spille inn om hvordan menneskerettighetsvernet i Norge bør organiseres. Og bidrar til å etablere en ordning basert på de beste argumenter og målsettinger. Til syvende og sist er det Stortinget som må vedta den nye ordningen i lovs form.

Kjell Magne Bondevik, leder, Oslo senter for fred og menneskerettigheter
John Peder Egenæs, generalsekretær, Amnesty International Norge
Bjørn Engesland, generalsekretær, Den norske Helsingforskomité
Mette Yvonne Larsen, leder av Advokatforeningens menneskerettighetsutvalg

«Dagens ordning er ikke i samsvar med de kravene som FN stiller»

miljøet blir stort og mangfoldig nok. Dagens ordning lider av en betydelig underfinansiering med et grunnbeløp på bare mellom seks og sju millioner.

En velfungerende nasjonal institusjon kan bidra til bedre gjennomføring av menneskerettighetene og mindre kritikk fra FN og Europarådet. I en situasjon

ber Regjeringen om å lage en plan for å reorganisere denne utenfor universitetet.

Det samme har det internasjonale organet for akkreditering av nasjonale institusjoner under FNs høykommissær for menneskerettigheter gjort. Bare institusjoner som oppfyller Paris-prinsippene får såkalt A-status, og det

UNIVERSELLE VERDIER: Menneskerettighetene må forankres i norsk lov og gis en tydelig institusjonell stemme, skriver forfatterne. Her den franske forløperen til dagens FN-erklæring.

«ERKLÆRINGEN OM MENSKEETS OG BORGERENS RETTIGHETER» (1789)